

ARAŞTIRMA MAKALESİ

MÜLKİYETİNE GÖRE BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ COPRAS YÖNTEMİ İLE ANALİZİ: 1980-2018 YILLARI ARASI TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

THE ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE OF BANKS IN RELATION TO OWNERSHIP WITH COPRAS METHOD: A REVIEW OF TURKISH BANKING SECTOR BETWEEN 1980 AND 2018

Dr. Öğr. Üyesi Ali KABLAN*
Dr. Öğr. Üyesi Serdar ERDOĞAN**

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli bankaların finansal performansı, 1980-2018 yılları arasında kapsayacak şekilde, finansal tablolardan elde edilen rasyolar kullanılarak çok kriterli karar verme tekniklerinden (ÇKKV) COPRAS yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada bankalara ait; Öz kaynaklar/Aktif Toplam, Mevduat/Aktif Toplam, Kredi/Aktif Toplam, Duran Varlık/Aktif Toplam, Faiz Geliri/Faiz Gideri, Faiz Geliri/Aktif Toplam, Faaliyet Kârı/Aktif Toplam, Dönem Kârı/Öz kaynaklar ve Kredi/Mevduat rasyoları değerlendirme kriteri olarak seçilmiştir. COPRAS yönteminin, bankaların finansal performansının değerlendirilmesinde kullanıldığı çalışmamızda, bankalar mülkiyet sahipliklerine göre sıralanmıştır. Çalışma sonucunda; 1980-1990, 1990-2000 ve 2000-2010 yılları arasında “*Yabancı Sermayeli*” bankalar en iyi performansa sahip bankalar iken; 2010-2018 yılları arasında ise “*Kamu Sermayeli*” bankaların en iyi performansa sahip olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırma yapılan 39 dönemde, “Özel Sermayeli” bankalar sadece 2001 yılında en iyi performansa sahip bankalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Finansal Performans, COPRAS, Banka Mülkiyeti, Banka Muhasebesi

* Trakya Üniversitesi, Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2711-0034>

** Trakya Üniversitesi, Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Muhasebe ve Finans Yönetimi, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8594-3929>

ABSTRACT

In the present study, the financial performance of public, private and foreign-owned banks operating in Turkey between 1980 and 2018 was analyzed with COPRAS as a multi-criteria decision-making model based on the ratios obtained from the financial statements. Equity/Total Assets, Deposit/Total Assets, Loan/Total Assets, Fixed-Asset/Total Assets, Interest Income/Interest Expense, Interest Income/Total Assets, Operating Profits/Total Assets, Period Income/Equity and Loan/Deposit ratios were chosen as the assessment criteria. The banks were ranked by their ownership with COPRAS method, which has been used to assess financial performance of banks. The results showed that “foreign-owned banks” has the best performance between the periods of 1980-1990 and 2000-2010, while “public sector banks” has highest performance from 2010 to 2018. “Private sector banks” has the best performance only in 2001 according to the findings of the paper.

Keywords: Financial Performance, COPRAS, Bank Ownership, Bank Accounting

GİRİŞ

Globalleşen Dünya’da, finansal sistem ve bu sistemin işleyişi giderek daha karmaşık bir hale gelmeye başlamıştır. Özellikle bütün ülkeler yaşadıkları finansal krizlerde dikkatlerini uluslararası finansal piyasalar üzerinde yoğunlaştırmıştır. Finansal piyasaların da en önemli kurumları olarak karşımıza çıkan bankaların, piyasada oluşan ekonomik krizler üzerindeki etkisi ve söz konusu krizleri atlattırma bankaların uygulayacağı finansal politikaların önemi bu işleyişin dikkat çekici tarafıdır. Bankaların aracılık faaliyetlerini yerine getirirken ne ölçüde etkin oldukları hem bankalar ve sahipleri açısından hem de sektörün geneli açısından önem arz etmektedir.

Mart 2020 dönemi itibariyle Türk bankacılık sektörü verilerine bakıldığında; sektörde toplam 11.344 adet şube ve toplam personel sayısı 204.114 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sektörün aktif büyüklüğü ise, 2019 yıl sonu rakamlarına göre % 8,5 artarak 4.873 milyar TL büyüklüğüne ulaşmıştır. Sektörünün net dönem karı 15 milyar TL olarak karşımıza çıkmış ve 2019 yılına göre kamu, özel ve yabancı bankaların net karları artış göstermiştir. Sermaye yeterlilik oranına bakıldığında ise, mart 2020 dönemi itibariyle %17,90 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik oranı mülkiyet ayrımları dikkate alındığında, Kamu %16,84, Özel %18,56 ve Yabancı

bankalar %18.58 olarak karşımıza çıkmaktadır. Yabancı bankaların sermaye yeterliliği standartların üzerinde kaldığı görülmektedir (TBB, 2020). Sektör verileri incelendiğinde bankacılık sektörünün ülke ekonomisindeki büyüklüğü yadsınamayacak kadar önem arz etmektedir.

Ekonominin geniş bir kesimini ilgilendiren bankaların finansal performanslarının doğru ölçütlerle ve yöntemlerle değerlendirilmesi karar alıcılar için büyük önem arz etmektedir. İşte bu noktada, ÇKKV teknikleri bu değerlendirmelerde kullanılabilir. Bu amaçla çalışmada, Türk bankacılık sektöründe, mülkiyet yapısı açısından 1980’den günümüze yaşanan dönüşüm ve bu dönüşümün bankaların finansal performansı üzerindeki etkilerinin analizi yapılacaktır. Farklı mülkiyet türlerine göre bankaların performanslarının ne yönde bir değişim gösterdiği, finansal tablo verilerinden elde edilen rasyolar kullanılarak çok kriterli karar verme tekniklerinden COPRAS yöntemi ile analiz edilmeye çalışılacaktır.

COPRAS yöntemi, TOPSIS, VIKOR, PROMETHEE, ELECKTRE ve AHP gibi ÇKKV yöntemlerine kıyasla, uzun ikili hesaplamaların yapılmadığı, işlem süreci oldukça rahat bir yöntemdir. Yöntem hem maksimize hem de minimize edilmek istenen kriterlerin her ikisi içinde hesaplama yapabilmektedir. Yöntem alternatiflerin birbirleri ile yüzdesel olarak kıyaslanmasına olanak sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların mülkiyet yapılarına göre Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli bankalar olarak sınıflandırılması ve ÇKKV yöntemlerinden COPRAS Yöntemi ile değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda ilk olarak çalışmada kullanılan finansal oranlar her yıl için Microsoft Excel programı kullanılarak hesaplanmıştır. Daha sonra bulunan oranlardan hareketle 1980 ve 2018 yılları arasındaki 39 dönem için karar matrisleri elde edilmiş ve ÇKKV tekniklerinden COPRAS yöntemi ile her bir dönem ayrı ayrı olmak üzere analiz edilmiştir. Literatür taraması incelendiğinde, yapılan çalışmaların TOPSIS ve Veri Zarflama Analizi şeklinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu açıdan çalışma özgün bir nitelik kazanmaktadır. Çalışmada değerlendirme kriterleri olarak kullanılan rasyoların ağırlığı eşit olarak dağıtılmıştır. Finansal rasyoların hesaplanmasında yer alan veriler; Türkiye Bankalar Birliği (TBB) konsolide mali tablo verilerinden elde edilmiştir. Çalışmada; Özkaynaklar/Aktif Toplam, Mevduat/Aktif Toplam, Kredi/Aktif Toplam, Duran Varlık/Aktif Toplam, Faiz Geliri/Faiz Gideri, Faiz Geliri/Aktif Toplam, Faaliyet Kârı/Aktif Toplam, Dönem Kârı/Özkaynaklar ve Kredi/Mevduat rasyoları değerlendirme kriterleri olarak seçilmiştir.

1. MÜLKİYET VE ETKİNLİK

Mülkiyet yapısı, firmaların sermayesini sağlayanların kim olduğunu ve şirketin sermaye paylarının oluşturduğu büyüklüğü ifade etmektedir. Şirket paylarının önemli bir bölümünün belli hissedarların elinde bulunması mülkiyet yoğunluğunun o yönde artmış olduğunu göstermektedir (Yıldırım ve Demireli, 2009, s.83). Etkinlik veya performans kavramı ise, en basit anlamıyla veri girdi seti ile olası maksimum çıktıya ulaşabilme başarısı olarak ifade edilmekte ve ekonomik açıdan eş ürün eğrisi üzerindeki bir noktada üretimin devam ettiği anlamına gelmektedir (Kök ve Ay, 2013, s.161). Firmalarda sermayenin çoğunluk payını elinde tutan ortak sayısı, halka açıklık oranı, toplam öz kaynaktaki yabancı payı, sermayenin kamu ve yerli veya yabancı özele ait olması, ortaklık ve yönetimin aynı kişilerde toplanması gibi mülkiyet yapısını belirleyen etmenlerin şirketlerin performansı üzerindeki etkinliği bilinmelidir (Bayrakdaroğlu, 2010, s.12). Özellikle Dünya’da ve Türkiye’de son yıllarda bankacılık sektörüne olan yabancı ilgisi ile birlikte, sektörde artan rekabet bankaların etkinliğinin ölçülmesini daha da önemli hale getirmiştir (Demir ve Gençtürk, 2006, s.49). Şamiloğlu ve Ünlü (2010), yapmış oldukları bir çalışmada; İMKB firmalarının mülkiyet yapısı dağılımının, %42 oranda holding sahipliği, %30 aile sahipliği, %18 finansal kurum sahipliği ve %10’da yabancı sahipliği olduğu sonucunu elde etmiştir.

1.1. Mülkiyet – Etkinlik İlişkisi

Mülkiyetin etkinlikle ilişkisini açıklayan bazı teoriler bulunmaktadır. Bunlar mülkiyet hakları teorisi, X etkinlik teorisi ve kamu tercihi teorileridir. Bunlar genellikle kamu sektöründeki etkinsizlikleri açıklamaya yönelik teorilerdir. Mülkiyet hakları teorisi, kamu ve özel kesimdeki performans farklılığını, bunlardaki mülkiyet tiplerinin farklı özellikler taşımasına bağlamaktadır. Bu teoriye göre özel mülkiyetin daha etkin olduğu düşüncesine varılmıştır. Bu ilişkiyi açıklayan bir diğer teori olan X etkinlik teorisine göre, rekabetçi piyasalar monopolistik özellikler taşıyan piyasalara kıyasla daha etkin işlemektedir. Rekabetçi piyasalarda maliyeti minimize etme zorunluluğu tekel piyasalara göre daha büyük olmasından kaynaklanmaktadır (Dura, 2006, s. 225-232). Son olarak kamu tercihi teorisine göre ise kamudaki etkinsizlik, politik karar alma süreci taraflarının davranış biçimleri ve rant peşinde koşmaları sonucu giriştikleri rekabetin olumsuzluklarından kaynaklanmaktadır (Yıldırım vd., 2016, s.389-390).

Mülkiyet yapısının etkinliği, firmaların devamlılığının sağlanmasında, rekabet avantajının kazanılmasında, kârlılığın artırılmasında ve şirketlerin piyasa değerinin artış göstermesinde büyük önem taşımaktadır (Önem ve Demir, 2015, s.31). Son yıllarda mülkiyet – etkinlik ilişkisine yönelik yapılan çalışmalarda genellikle, özel mülkiyet ile kamu mülkiyetine yönelik performanslar karşılaştırılmaktadır. Burada önemli bir kriterde kamusal şirketlere yönelik özelleştirme faaliyetleridir. Buna yönelik yapılan çalışmaların amacı, özelleştirmelerin işletmelerin performansı üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Bunun yanında, kamu işletmelerinin mülkiyet devri gerçekleşmeden önceki dönem performansı ile devir sonrası performansı karşılaştırılmakta ve buradan hareketle mülkiyet etkinlik ilişkisi ortaya konulmaktadır.

Mülkiyet-etkinlik ilişkisini açıklayan temsilci maliyeti hipotezine göre; ortaklık ve etkinlik arasındaki ilişkide, yöneticilerin firmadaki payları arttıkça firmanın hisse senetlerinin fiyatı ve dolayısıyla firmanın piyasa değeri yükselmektedir. Ortaklık kontrolü teorisine göre ise, diğer teorinin tersine, yöneticilerin firmadan daha fazla sermaye payı almasının firmanın hisse senetlerinden elde edilecek kazancı olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir (Ünlü vd., 2011, s.202). Mülkiyet–Etkinlik ilişkisini incelemeye yönelik farklı araştırmacılar birbirlerinden çok farklı sonuçlar elde etmişlerdir. Bunun nedeni mülkiyet yapısının; yabancı payı, halka açıklık oranı, yönetici sahipliği vs. gibi birkaç belirleyici unsura indirgenerek farklı çevrelerde kolayca tanımlanıp ölçülebilecek nitelikte bir kavram olmayıp, sektörlere göre farklılık içermesidir (Işık ve Saygılı, 2006, s.163).

1.2. Bankacılıkta Mülkiyet ve Etkinlik

Bankacılık sektöründe etkinliği artırmak ve sektöre olan güvenilirliğin kazanılması adına devlet müdahalesi mümkündür. Ancak hükümetlerin kendi çıkarları doğrultusunda bankacılık sektörüne ve özellikle kamu bankalarına yönelik müdahaleci politikaları yürütmeleri, diğer dönemlere göre etkinsizlik ile sonuçlanabilmektedir. Bu durum sadece kamu bankalarında olabileceği gibi sektörün tümünde ya da özel bankalar açısından da gerçekleşebilmektedir (Şen, 2006, s.14). Buna karşılık bankacılık sektöründe sıkı bir devlet müdahalesinden ziyade, düzenleyici kurumların piyasadaki yoğunlaşmayı azaltacak tedbirler yerine bankaların performansını artıracak düzenlemeler üzerinde durması daha büyük önem arz etmektedir. Bu amaca yönelik olarak

etkinliğin artırılması için banka birleşmelerinin teşvik edilmesi önemli bir mülkiyet yapısı değişikliği politikası olarak görülmektedir (Günel ve Çelik, 2004, s.52).

Banka sahipliği ve banka performansı arasındaki ilişkiye yönelik çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarda, gelişmekte olan ülkelerdeki kamu bankalarının, özel bankalara göre daha düşük karlılık düzeylerine ve daha yüksek maliyetlere sahip oldukları belirlenmiştir. Gelişmiş ülkelerde ise, bankaların mülkiyet sahipliği ile etkinliği ilişkisine yönelik yapılan çalışmalarda anlamlı bir ilişki olduğu yönünde bulgulara rastlanılmamıştır (Akbulut ve Albayrak, 2009, s.28). Bankacılıkta mülkiyet analizinde son yıllarda tüm dünyada bankalara yönelik gerçekleştirilen satın almaların, satın alınan ve satışı yapılan banka performanslarını nasıl etkilediği araştırmacıların ilgisini çeken bir inceleme alanı olmuştur (Kılıç ve Akın, 2008, s.229). Birleşme ve satın alma şeklindeki mülkiyet değişikliklerinin, bankaların performanslarına olan etkisi, bankaların birleşme öncesi ve sonrasındaki kârlılık ve etkinlik değişimleri incelenerek analiz edilebilir (Palombo, 1997, s.8).

Bankacılıkta birleşme veya satın alma ile mülkiyet değişikliğine gidilmesinde ulaşılmak istenilen amaç, bankaların performans düzeylerinin yükseltilmesidir. Banka birleşmeleri ve satın almaları bankalara daha kısa sürede ve düşük maliyetle istenilen piyasa payına ulaşmayı veya girmiş olduğu piyasada etkin olmayı sağlar (Sezgin, 2002, s.24). Bankacılık sektöründe son yıllarda dünya genelinde görülen birleşme ve satın alma faaliyetlerinin gelişmiş ülkelerde yetersiz düzeyde kaldığı, ancak gelişmekte olan ülkelerde ise, yabancı ortaklı bankaların daha başarılı bir şekilde bu ülkelere giriş yapabildikleri gözlemlenmiştir. Bu iki ülke grubunun yabancı bankalar açısından farklı gelişme göstermesinin nedeni, genel olarak gelişmiş ülkelerde yabancı mülkiyetli bankaların etkinlik dezavantajlarının etkinlik avantajlarına göre daha ağır basmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun gelişmekte olan ülkelerde ise tam tersi şekilde ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (Berger, 2007, s.119-143). Yabancı banka girişleri, birleşmenin büyüklüğüne göre sektörde istikrarı, verimliliği ve finansal hizmetlerin çeşitliliğini artırabilmekte, bankacılık sektörüne teknoloji transferi sağlayarak ülke ekonomisi üzerinde modernizasyon etkisi yapabilmektedir (Yayla vd., 2005, s.1).

Bankacılık sektöründe yaşanan yoğun rekabet ortamı, bankaların kaynaklarını en etkin şekilde kullanmaya zorlamaktadır. Bunu sağlamak için bankaların rekabet ettikleri sektör içinde performanslarını görece olarak

karşılaştıracakları rakip bankaları belirlemeleri gerekmektedir. Bankaların istenilen kâr elde etmesinden, hangi finansal ürünleri ne seviyeye kadar kullanmaları gerektiğinin belirlenmesine kadar yönetsel kararlarda, bankaların etkinlik analizleri önem arz eden yönetsel araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Atan ve Çatalbaş, 2005, s.50).

2. LİTERATÜR

Çalışmada literatür taramasına, konu ile ilgili Türkiye dışında yapılan çalışmalar ve Türkiye’de yapılan çalışmalar olmak üzere iki grupta yer verilmiştir. Konu ile ilgili Türkiye dışında yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir.

Dages vd. (2000) Arjantin ve Meksika bankacılık sektörlerinde 1994-1999 dönemini baz alarak yaptıkları çalışmada, yabancı sermayeli bankalarla yerli sermayeli bankaların karşılaştırmasını yapmışlardır. Çalışmada, yabancı bankaların sermaye yeterliliğinin daha sağlam bir yapıda olduğunu ve bankaların mülkiyet yapısının tek başına bankaların verimliliğini ölçmede yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Unite ve Sullivan (2001) Filipinler bankacılık sektörüne yönelik yapmış oldukları çalışmada, bankacılık sektörüne yabancı girişleri ve bankaların ortaklık yapılarındaki değişmelerin sektöre olan etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, yabancı bankaların sektöre girmesi ile birlikte; yerli bankaların, yabancı bankalarla yaptıkları rekabet sonucu operasyonel etkinliklerinin geliştiği, ancak buna karşın kredi portföy yapılarının bozulduğu tespit edilmiştir. Yerli ortaklıklarda, yabancı ortaklıklara göre karlılığın daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Drakos (2003) çalışmasında, geçiş ekonomilerine yönelik 11 ülkenin bankacılık sektörlerinde bankaların etkinliğinin gelişimini ve kapsamını değerlendirmiştir. Çalışmada 1992-2002 dönemine ait farklı mülkiyet yapısındaki bankaların finansal oranları kullanılarak, panel veri çalışması yapılmıştır. Geçiş sürecinde yabancı banka girişlerinin payı ve ortaklık durumlarının bankaların etkinliği ile olan ilişkisi test edilmiştir. Çalışma sonucunda, yabancı banka girişlerinin sektörün kâr marjını azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca bankaların ortaklık yapılarının değişiminin, bankacılıktaki reform sürecinde geçiş ekonomilerinde sektörde etkinsizliğe yol açtığı, kamusal ortaklı bankalarda bu etkinsizliğin daha düşük düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hermes ve Lensing (2004) Polonya ve Estonya bankacılık sektörlerine yönelik yapmış oldukları çalışmada, yabancı bankaların bankacılık sektörüne girişi ve yerli bankalar üzerinde yarattığı kısa dönemli etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, yabancı banka girişlerinin ekonomik gelişme düzeyini düşürdüğü ve yerli bankaların kârlılığının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Lin (2005) 1997-1999 döneminde, Tayvan için 46 ticaret bankasının birleşme sonrasında etkinliklerini araştırdığı çalışmada, panel verilerle 2 aşamalı bir ampirik model yardımıyla girdi-çıkıtı analizi gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda, kültürel geçmişleri başka bir ifade ile kurumsallaşma aşamaları farklı olan bankaların birleşmeleri, bankaların maliyet etkinliğini olumlu etkilemektedir; etkin bir banka ile etkin olmayan bir banka arasında gerçekleştirilen birleşme ise maliyet etkinliğini belirgin bir şekilde etkileyememektedir sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada, şirket birleşmelerinin maliyet etkinliğine etkisinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Etokova (2006) çalışmasında, geçiş ekonomilerinde yabancı banka girişlerinin ülke ekonomilerinde yarattığı etkileri, Ukrayna bankacılık sektörünü baz alarak, Macaristan, Bulgaristan, Polonya ve Baltık ülkeleri ile karşılaştırılmalı olarak incelemiştir. Çalışma sonucunda, Ukrayna hariç diğer ülkelerde bankacılık sektörüne neredeyse tamamen yabancı sermayeli bankaların hakim olduğu tespit edilmiştir.

Kasman ve Yıldırım (2006) çalışmalarında, AB'ye yeni üye olan 8 Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik yerli ve yabancı sermayeli ticaret bankalarının kâr ve maliyet etkinliği analizini gerçekleştirmişlerdir. 1995-2002 dönemi arası bankacılık verileri kullanılan çalışmada, Stokastik Frontier yöntemiyle analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, yabancı sermayeli bankaların performansının yerli sermayeli bankalara göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Micco vd. (2007) çalışmalarında, gelişmekte olan ve sanayileşmiş 179 ülke ekonomisine yönelik banka performanslarıyla, mülkiyet yapıları arasındaki ilişkiyi tahmin etmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda, kamu bankalarının kârlılığının, özel bankalara göre düşük olduğu sonucuna ulaşılmış, sektörde faaliyet gösteren bankaların performanslarıyla mülkiyet yapıları arasındaki korelasyon ilişkisinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Berger vd. (2008) çalışmalarında, Hindistan bankacılık sektöründe mülkiyet yapılarının bankacılık sektörü üzerindeki etkinliğini araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, yabancı sermayeli banka girişlerinin, mülkiyet

yapı çeşitliliğini artırdığı ve sektördeki rekabeti özendirildiği tespit edilmiştir.

Naaborg ve Lensink (2008) çalışmalarında, yabancı banka ortaklıkları ile bankaların performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada Orta – Doğu Avrupa ve Orta Asya’daki geçiş ekonomilerinde faaliyet gösteren 216 adet bankanın verileri kullanılmıştır. Çalışmada yapılan regresyon analizi sonucuna göre, yabancı ortaklıklar ile bankaların faiz gelirleri ve kârlılıkları arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Lin ve Zhang (2009) Çin bankacılık sektörüne yönelik yapmış oldukları çalışmada, bankaların mülkiyet yapısı değişiminin, banka performanslarını nasıl etkilediğini değerlendirmişlerdir. 1997-2004 dönemi için gerçekleştirilen çalışmada, Çin bankalarının verileri panel veri analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada, kamu, özel ve yabancı ortaklı bankaların piyasaya olan statik ve dinamik etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, Çin’deki 4 büyük kamusal ortaklı ticaret bankasının, diğer banka ortaklıklarına göre karlılıklarının ve aktif kalitelerinin daha kötü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten bankaların maruz kaldığı yabancı satın almaların, Çin bankacılık sektörünün performansını önceki dönemlere göre daha da artırmış olduğu tespit edilmiştir.

Berger vd. (2009) Çin bankacılık sistemine yönelik yapmış oldukları çalışmada, 1994-2003 dönemlerine ilişkin Çin bankalarının etkinliğini analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, yabancı mülkiyetli bankaların, kamu bankalarına göre performanslarının daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Fang vd. (2011) Güney-Doğu Avrupa’da yer alan 6 farklı geçiş ülkelerine yönelik çalışmalarında, 1998-2008 döneminde bankacılık sektörünün ortalama maliyet ve kârlılığın etkinliğini, Stokastik Frontier yöntemi ile analiz etmişlerdir. Daha sonra ise çalışmada, regresyon analiziyle yabancı bankalara ilişkin maliyetin düşük etkinlikte, karlılığın ise yüksek etkinlikte gerçekleştiği tespit etmişlerdir. Kamu bankalarına ilişkin ise, karlılığın düşük düzeyde etkinlikte gerçekleştiği tespit edilmiştir. Çalışmada; yabancı, özel ve kamu bankalarının kısa dönemde verimlilikleri arasında farklılık yaşandığı, banka reformları, özelleştirme ve kamusal yeniden yapılandırma süreçlerinin bankaların verimlilikleri üzerinde etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Konu ile ilgili olarak, Türk bankacılık sektöründe mülkiyet etkinliği açısından finansal performansın ölçümüne ilişkin yapılan, girdi çıktı değişkenlerini içeren çalışmalara ve bu çalışmalarda kullanılan yöntem ile araştırma bulgularına Tablo 1 de yer verilmiştir.

Tablo 1. Bankaların Etkinlik Ölçümünde Kullanılan Girdi – Çıktı Kriterlerini İçeren Çalışmalar

Araştırmacı Adı	Araştırmalarda Kullanılan Bankacılığa Yönelik Etkinlik Faktörleri		Yöntem	Bulgular
	Girdiler	Çıktılar		
Mercan ve Yolalan, (2000)	*Personel Gideri / Toplam Aktifler *Toplam Giderler / Toplam Gelirler	*Portföy / Toplam Aktifler *Öz kaynaklar +Net Kâr / Toplam Pasifler	Veri Zarflama Analizi	Özel ve yabancı bankaların performanslarının, 1994 krizinin etkisiyle kamu bankalarından daha iyi olduğu tespit edilmiştir.
Mercan vd., (2003)	*Personel Gideri / Toplam Aktifler *Toplam Giderler / Toplam Gelirler	*Portföy / Toplam Aktifler *Öz kaynaklar +Net Kâr / Toplam Pasifler *Net Dönem Kârı / Ortalama Öz kaynaklar	Veri Zarflama Analizi	1997-1999 arası dönemde kamu bankalarının finansal yapılarının, özel ve yabancı bankalara göre kötüleştiği tespit edilmiştir.
Yayla vd., 2005	*Mevduat / Toplam Aktifler *Mevduat Dışı Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktifler *Faiz Giderleri / Toplam Aktifler *Faiz Dışı Giderler / Toplam Aktifler	*Toplam Krediler / Toplam Aktifler *Faiz Geliri / Toplam Aktifler	Veri Zarflama Analizi	Aracılık yaklaşımına göre; özel bankaların yabancı bankalardan daha etkin olduğu; Üretim yaklaşımına göre ise, kamu ve özel bankaların, yabancı bankalara göre daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Çatalbaş ve Atan, (2005)	*Toplam Aktifler *Toplam Mevduatlar *Toplam Öz Kaynaklar *Ödenmiş Sermaye *Bilanço Dışı Yükümlülükler *Şube Sayısı *Personel Sayısı	*Toplam Krediler	Veri Zarflama Analizi	Özel ve Yabancı bankaların, Kamu bankalarına göre daha etkin olduğu tespit edilmiştir.
Demir ve Gençtürk, (2006)	*İşgücü Sayısı *Sermaye Yeterliliği *Toplam Mevduat	*Toplam Krediler *Faiz Gelirleri *Faiz Dışı Gelirler	Veri Zarflama Analizi	2000-2005 arasında yabancı bankaların, yerli bankalara göre daha etkin olduğu tespit edilmiştir.
Önal ve Sevimeser, (2006)	*Toplam Mevduatlar *Faiz Giderleri *Faiz Dışı Giderler	*Toplam Krediler *Faiz Gelirleri *Faiz Dışı Gelirler	Veri Zarflama Analizi	Etkinlik olarak sırasıyla; Yabancı, Kamu ve Özel bankalar sıralamasına ulaşılmıştır.

Şen, (2006)	*Toplam Mevduat *Toplam Giderler	*Toplam Kâr *Toplam Kredi *Toplam Gelir	Veri Zarflama Analizi ve Tobit Yöntemi	1980-1990 arasında Kamu bankalarının, Özel bankalara göre daha etkin olduğu tespit edilmiştir. 1960-2004 döneminde ise; Özel bankaların daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kılıç ve Akın, (2008)	*Personel Sayısı *Faiz Giderleri *Faiz Dışı Giderler *Toplam Mevduat	*Toplam Krediler *Faiz Gelirleri *Faiz Dışı Gelirler	Veri Zarflama Analizi	Satın alınmayan bankaların, satın alınmış olan bankalara göre daha etkin olduğu tespit edilmiştir. Satın alınan 10 bankadan 7'sinin etkin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Bektaş, (2013)	*Toplam Mevduat *Faiz Giderleri *Faiz Dışı Giderler	*Toplam Krediler ve Alacaklar *Faiz Gelirleri *Faiz Dışı Gelirler	Veri Zarflama Analizi	2007-2008 yıllarında Yabancı bankaların, Özel bankalardan daha etkin olduğu; 2009-2011 arasında ise, Özel bankaların daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Torun ve Özdemir, (2015)	*Toplam Mevduat, *Faiz Giderleri *Faiz Dışı Giderler	*Toplam Kredi ve Alacaklar, *Faiz Gelirleri, *Faiz Dışı Gelirler	Veri Zarflama Analizi	Özel ve Kamu bankalarının etkin olduğu yıl 2009; Yabancı bankaların etkin olduğu yıl ise, 2011 yılı olarak tespit edilmiştir.
Ay Yalçınkaya ve Kök, (2016)	*Faiz Giderleri *Faiz Dışı Giderler *Mevduatlar *Öz kaynaklar	*Toplam Krediler *Toplam Alacaklar	Stokastik Sınır Analizi	Etkinlik olarak sırasıyla; Yabancı, Özel ve Kamu bankaları sıralamasına ulaşılmıştır.
Aseinov, (2019)	*Ücretler, Kira ve Rant *Toplam Personel Giderleri/Toplam Varlık *(Operasyonel Giderler – Personel Giderleri)/Duran Varlıkların *Toplam Faiz Giderleri/Finansal Fonlar.	*Net Krediler *Faiz dışı Gelirler *Menkul Kıymetler ve Yatırımlar	Stokastik Sınır Analizi	Kamu bankalarının yabancı ve özel bankalara göre daha başarılı olduğunu destekleyen bulgular elde edilmiştir.
Topak ve Çanakçıoğlu, (2019)	*Öz Kaynaklar, *Mevduatlar, *Personel Giderleri, *Personel Sayısı *Şube Sayısı	*Krediler, *Net Faaliyet Karı, *Aktif Karlılığı *Öz Kaynak Karlılığı	Entropi ve Copras Yöntemi	Türkiye’de Aktif büyüklüğü bakımından ilk 11 büyük banka arasında, performans düzeyi en yüksek olan bankaların Ziraat Bankası ve İş Bankasının olduğu tespit edilmiştir.

Türk bankacılık sektöründe mülkiyet etkinliği açısından finansal performansın ölçümüne ilişkin yapılan, finansal rasyoları içeren çalışmalara ve bu çalışmalarda kullanılan yöntem ile araştırma bulgularına Tablo 2 de yer verilmiştir.

Tablo 2. Bankaların Etkinlik Ölçümünde Kullanılan Rasyoları İçeren Çalışmalar

Araştırmacı Adı	Kullanılan Rasyolar	Yöntem	Bulgular
Aydoğan ve Booth, (1996)	*Faiz Marjı, *Vade Yapısı, *Toplam varlıklar/Toplam Öz kaynak *Öz kaynaklar /Toplam Varlıklar *Toplam Mevduatlar,	Regresyon Analizi	Kamu bankalarının, özel bankalara göre daha etkin ve avantajlı olduğu tespit edilmiştir.
Ertuğrul ve Karakaşoğlu, (2008)	*Vadeli Mevduat, Vadesiz Mevduat, *Yatırım Fonu, Konut Kredi Hacmi, *Taahhüt Kredi Hacmi, Tüketici Kredi *Hacmi, Şube Kârı, Toplam *Komisyonlar, Kredi Notu	Vikor Yöntemi	Çalışmada, VIKOR yöntemiyle Ege bölgesinde yer alan bir bankanın 18 şubesinin performansları incelenmiş ve şubeler performansa göre sıralanmıştır.
Akbulut ve Albayrak, (2009)	*Sermaye Yeterliliği, *Bilanço Yapısı, *Şube Sayıları, *Gelir – Gider Yapısı, *Aktif Düzeyi, *Likidite ve Kârlılık	Çoklu Adımsal Diskriminant Analizi	2002-2007 arasında Yabancı bankaların, özel ve kamu bankalarından daha iyi bir performansa sahip olduğunu tespit etmişlerdir.
Ata, (2009)	*Öz Sermaye Kârlılığı, *Aktif Kârlılığı, *Vergi Öncesi Kâr/Krediler+- Menkul Kıymetler *Net Faiz Geliri/Toplam Getirili Aktifler *Faaliyet Kârı/Aktifler, *Krediler/Mevduat, *Faiz Dışı Gider/Toplam Aktif, *Toplam Getirili Aktifler/ Krediler, *Özel Karşılıklar /Aktifler	Çok Değişkenli Lojistik Regresyon Analizi	Yerli bankaların, yabancı bankalara göre performanslarının daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kredi maliyeti açısından yabancı bankaların daha avantajlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demireli, (2010)	*Öz sermaye /Toplam Aktifler, *Toplam Krediler/Toplam Aktifler, *Takipteki Krediler(net)/Toplam Krediler, *Duran Aktifler/Toplam Aktifler, *Likit Aktifler/Toplam Aktifler, *Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler, *Dönem Net Karı (Zararı)/Toplam Aktifler, *Dönem Net Karı (Zararı)/Öz kaynaklar, *Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler, *Net Faiz Geliri/Toplam Faaliyet Gelirleri	Topsis Yöntemi	2000 ve 2001 krizlerine bağlı olarak kamu bankalarının performanslarında önemli dalgalanmalar tespit edilmiştir. 2004-2007 yıllarında kamu bankalarının performansları iyileşirken; 2007-08 global krizin etkisiyle performanslarının tekrar düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.
Çelik ve Kaplan, (2010)	*Toplam Gelir (Bağımlı Değişken) *Personel Ücretleri, Toplam Aktifler, *Kredi/Aktif, *Faiz Gideri/Toplam Fonlar, *Sabit Giderler, *Faaliyet Dışı Giderler	Panzar ve Rosse Modeli	2000-2005 dönemleri arası bankacılık sektörünün etkin olmadığı, 2006'da ise yabancı bankaların etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Uçkun ve Girgin, (2011)	*Kârlılık Oranları, *Likidite Oranları, *Sermaye Yeterliliği Oranı, *Aktif Kalitesi	Gri İlişki Analizi	Kamu bankalarının finansal performans açısından özel bankalara göre daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Bağcı ve Rençber, (2014)	*Net Kâr / Toplam Aktif, *Net Kâr / Özkaynak Toplamı, *Vergi Öncesi Kâr / Toplam Aktif	Promethee Yöntemi	Kamu bankalarının özel bankalardan daha etkin olduğu ve en etkin bankanın Halk Bankası olduğu tespit edilmiştir.
Yamaltdinova, (2017)	*Sermaye Yeterliliği, *Bilanço Yapısı, *Likidite Oranı, *Kârlılık Oranı, *Gelir-Gider Yapısı *Şube Verileri	Topsis Yöntemi	Demir Kyrgyz International Bankasının bankacılık sektöründe en etkin yabancı ticaret bankası olduğu tespit edilmiştir.
Özkan, (2017)	*Aktif Büyüme, *Aktif Kârlılık, *Öz sermaye Büyüme, *Öz sermaye Kârlılığı, *Öz Sermaye /Aktifler, *Dönen Varlıklar / Aktifler, *Duran Varlıklar / Aktifler, *Toplam Kredi / Aktifler, *Faiz Geliri Büyüme, *Kârlılık Büyüme	Topsis Yöntemi	Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 7 büyük banka arasındaki performans incelenmiş ve genel anlamda performans düzeyi en yüksek olan bankanın Garanti Bankası olduğu tespit edilmiştir.
Dursun ve Bozkır, (2018)	*Toplam Kredi ve Alacakların/Aktif *Takipteki Kredilerin ve Toplam Kredi / Alacaklar, *Finansal Varlıklar/Aktif	Topsis Yöntemi	2015-2017 arası en etkin banka Akbank iken; 2013'te Halkbank ve 2014'te ise Garanti Bankası en etkin banka olarak tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde, bu çalışma COPRAS yöntemi ile yapılan ikinci çalışma olup, 39 dönemin analize ayrı ayrı tabi tutulduğu ve bankaların mülkiyet yapılarına göre finansal performanslarının araştırıldığı ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır.

3. UYGULAMA

3.1.Araştırmanın Kapsam ve Veri Seti

Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların mülkiyet sahipliğine göre, 1980-2018 yıllarını kapsayan 39 döneme ait finansal performansının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada bankalar, Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli bankalar olmak üzere mülkiyetlerine göre 3 grupta incelenmiştir. Çalışma kapsamında, Türkiye’deki mülkiyet türüne göre banka sayıları, 5’er yıllık dönemleri kapsayacak şekilde Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1980 – 2018 Dönemi Banka Sayıları

Yıllar	Kamu	Özel	Yabancı	Toplam
1980	12	24	4	40
1985	12	20	15	47
1990	8	25	23	56
1995	5	32	18	55
2000	4	28	18	50
2005	3	17	13	33
2010	3	11	17	31
2015	3	9	21	33
2018	3	9	21	33

Kaynak: TBB, 2019.

Araştırma verilerine, TBB’den elde edilen banka bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak ulaşılmıştır. Çalışmada; Öz kaynaklar/Aktif Toplam, Mevduat/Aktif Toplam, Kredi/Aktif Toplam, Duran Varlık/Aktif Toplam, Faiz Geliri/Faiz Gideri, Faiz Geliri/Aktif Toplam, Faaliyet Kârı/Aktif Toplam, Dönem Kârı/Öz kaynaklar ve Kredi/Mevduat rasyoları değerlendirme kriterleri olarak kullanılmıştır. COPRAS yönteminde, fayda yönlü kriterler (max) amaca ulaşmada daha yüksek değerlerin daha iyi durumda olduğunu göstermektedir.

Çalışmada, Öz kaynaklar/Aktif Toplam, Mevduat/Aktif Toplam, Kredi/Aktif Toplam, Faiz Geliri/Faiz Gideri, Faiz Geliri/Aktif Toplam, Faaliyet Kârı/Aktif Toplam, Dönem Kârı/Öz kaynaklar ve Kredi / Mevduat rasyoları fayda yönlü kriterler olarak seçilmiştir. Bu kriterlerin değerlerinin yüksek olması alternatif seçiminde olumlu yönde etkilidir. Bunun yanında kriterler arasında değerleri düşük olduğunda alternatiflerin seçimini olumlu yönde etkileyecek kriterlere de maliyet yönlü kriterler (min) denir. Çalışmada Duran Varlık/Aktif Toplam oranı ise, maliyet yönlü kriterler arasında gösterilmektedir. Çalışmada kriterlerin (finansal rasyoların) eşit ağırlığa sahip olduğu varsayımı ile analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada kapsamında mülkiyetine göre bankaların performansının analiz edilmesinde, ÇKKV yöntemlerinden COPRAS yönetimi seçilmiştir. “Karmaşık Oransal Değerlendirme” anlamına gelen COPRAS yöntemi, Zavadskas ve Kaklauskas tarafından 1996 yılında geliştirilmiştir (Özbek, 2017, s.5). Kriterlerin maksimize ve minimize oluşları dikkate alınarak alternatiflerin sıralanmasına imkan veren COPRAS yöntemine ilişkin adımlar aşağıda belirtilmiştir (Kaklauskas vd., 2007, s.168; Zavadskas vd., 2008, s.242).

1. **Aşama: Karar Matrislerinin Oluşturulması:** Öncelikle belirli sayıda alternatif ve belirli sayıda kriterin bulunduğu bir karar matrisi oluşturulmaktadır. Aşağıda Eşitlik (1) ile gösterilen matriste m adet alternatif ($i= 1,2, \dots, m$) ve n adet değerlendirme kriteri ($j= 1,2, \dots, n$) bulunmaktadır.

$$X_{ij} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2. **Aşama: Karar Matrislerinin Normalleştirilmesi:** İlk adımda oluşturulan karar matrisindeki her bir değer, içinde olduğu toplam sütun (kriter değerleri) değerlerine bölünerek normalleştirilmektedir. İşlem için aşağıdaki formül kullanılmaktadır.

$$X_{ij}^* = \frac{x_{ij}q_j}{\sum_{i=1}^m x_{ij}} \quad i = 1, 2, \dots, m \text{ ve } j = 1, 2, \dots, n \quad (2)$$

3. **Aşama: Karar Matrisinin Ağırlıklandırılması:** Karar matrisindeki matris elemanları ile alternatiflere ait ağırlık değerleri aşağıda formülde gösterildiği gibi çarpılmaktadır (W_j ağırlık değerleri ve D_{ij} ağırlıklı karar matrisini göstermek üzere). COPRAS yönteminde ağırlık hesaplaması yapılmamaktadır. Burada kullanılacak ağırlık değerleri farklı bir yöntem ile bulunup bu adımda hazır veri olarak kullanılmaktadır.

$$d_{ij} = x_{ij}^* \cdot w_j \quad (3)$$

Aşağıda (4) numaralı Eşitlikte her bir kriterin X_i 'ye göre ağırlıklandırılmış d_{ij} değerlerinin toplamı ilgili kriterlerin ağırlık değeri olan q_j göstermektedir.

$$q_j = \sum_{i=1}^m d_{ij} \quad (4)$$

4. **Aşama: Ağırlıklı Normalize İndekslerinin Toplanması:**

Bu aşamada fayda yönlü ve maliyet yönlü olmak üzere iki tip ölçüt kullanılmaktadır. Fayda yönlü ölçütler, maksimizasyon amaçlı kriterlerde en yüksek değer en iyi durumda olduğu ölçütleri, minimizasyon amaçlı kriterlerde en düşük değer en iyi durumu gösterdiği ölçütleri ifade etmektedir. En küçük (min) amaçlı değerlendirme kriterlerine göre hesaplanan S_{i-} değeri ne kadar küçük olursa, en büyük (max) amaçlı değerlendirme kriterlerine göre hesaplanan S_{i+} değer ise ne kadar büyük olursa amaca erişmek de o kadar yüksek olmaktadır.

$$S_{i+} = \sum_{j=1}^n d_{ij} + \quad i = 1, 2, \dots, m \quad (5)$$

$$S_{i-} = \sum_{j=1}^n d_{ij} - \quad i = 1, 2, \dots, m \quad (6)$$

5. **Aşama: Seçeneklerin Göreceli Öneminin Bulunması:** Bu adımda karşılaştırılan seçeneklerin göreceli önem değerini yansıtan Q_i değerleri (7) numaralı Eşitlik ile hesaplanmaktadır. Q_i en büyük değerliden en küçük değerliye doğru sıralanmaktadır. Q_i değeri ne kadar yüksek olursa, göreceli önemi o kadar büyük olmaktadır. Yapılan hesaplamalarda en yüksek değere sahip alternatif diğer alternatifler arasında en iyi performansla sahip alternatiftir.

$$Q_i = S_i + \frac{s_{-min} \sum_{i=1}^m s_{i-}}{s_{i-} \sum_{i=1}^m \frac{s_{-min}}{s_{i-}}} \quad i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n \quad (7)$$

6. **Aşama: Seçeneklerin Fayda Derecesinin Bulunması:** Alternatifler içinde en yüksek göreceli önem değerine sahip olan, en iyi alternatif olarak belirlenmektedir.

$$Q_{max} = \max\{Q_i\} \quad i = 1, 2, \dots, m \quad (8)$$

7. **Aşama: Alternatifler için Performans İndeksi Değerlerinin Bulunması:** Yöntemin son aşamasında bütün alternatifler için aşağıdaki gibi performans indeksi (P_i) değerleri hesaplanır. Performans indeks değeri olarak 100 puana sahip firma en iyi performanslı firmadır. Bütün seçenekler bu değerlerine göre sıralanarak, tercih sıralaması elde edilmektedir.

$$P_i = \left(\frac{Q_i}{Q_{max}} \times 100 \right) \% \quad (9)$$

3.3. Araştırmanın Sonuçları

Bu çalışmada, 1980-2018 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli bankaların finansal performans açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmada ilk olarak her bir yıl için Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli bankaların finansal oranları hesaplanmış ve her bir yıl için COPRAS Yöntemi ile analize tabi tutulmuştur. Kriterlerin eşit ağırlığa sahip olduğu varsayımı ile analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 39 döneme ait her bir yıl COPRAS analizine tabi tutulmuş ve bu sebeple her bir yıl için yöntemin tüm aşamalarına yer verilememiştir. Sadece 2018 yılına ait analiz aşamalarına yer verilen çalışmada, 2018 yılına ilişkin analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

1.Adım: Yönetim ilk adımı olan Karar Matrisi, Eşitlik (1) kullanılarak oluşturulmuş ve Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Karar Matrisi

	Özkaynak /Aktif	Mevduat /Aktif	Kredi /Aktif	DuranVarlık /Aktif	FaizGeliri /FaizGideri	FaizGeliri /Aktif	FaaliyetKârı /Aktif	DönemKârı /Özkaynak	Kredi /Mevduat
KAMU	0,0920	0,6089	0,6761	0,0210	1,4929	0,0991	0,0143	0,1275	1,1103
ÖZEL	0,1181	0,5943	0,6094	0,0360	1,7225	0,1004	0,0148	0,1260	1,0254
YABANCI	0,1161	0,5942	0,6097	0,0330	1,8293	0,1047	0,0173	0,1375	1,0261

2. Adım: Eşitlik (2) kullanılarak elde edilmiş Normalize Edilmiş Karar Matrisi Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Normalize Edilmiş Karar Matrisi

	Özkaynak /Aktif	Mevduat /Aktif	Kredi /Aktif	DuranVarlık /Aktif	FaizGeliri /FaizGideri	FaizGeliri /Aktif	FaaliyetKârı /Aktif	DönemKârı /Özkaynak	Kredi /Mevduat
KAMU	0,2819	0,3387	0,3567	0,2331	0,2959	0,3259	0,3084	0,3260	0,3511
ÖZEL	0,3620	0,3306	0,3215	0,4002	0,3414	0,3299	0,3185	0,3223	0,3243
YABANCI	0,3559	0,3305	0,3217	0,3666	0,3626	0,3441	0,3730	0,3515	0,3245

3. Adım: Değerlendirme kriterlerinin ağırlık değeri (W_j) ile normalize edilmiş karar matrisi kullanılarak, Eşitlik (3) yardımıyla elde edilen Ağırlıklı Normalize Edilmiş Karar Matrisi Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Ağırlıklı Normalize Edilmiş Karar Matrisi

	Özkaynak /Aktif	Mevduat /Aktif	Kredi /Aktif	DuranVarlık /Aktif	FaizGeliri /FaizGideri	FaizGeliri /Aktif	FaaliyetKârı /Aktif	DönemKârı /Özkaynak	Kredi /Mevduat
KAMU	0,0312	0,0376	0,0395	0,0258	0,0328	0,0361	0,0342	0,0361	0,0389
ÖZEL	0,0401	0,0367	0,0356	0,0444	0,0379	0,0366	0,0353	0,0357	0,0359
YABANCI	0,0395	0,0366	0,0357	0,0406	0,0402	0,0382	0,0414	0,0390	0,0360

4. Adım: Fayda yönlü kriterler için S_{i+} ve maliyet yönlü kriterler için S_{i-} değerleri, Eşitlik (5) ve (6) kullanılarak hesaplanmış ve sonuçlara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Her Alternatif İçin S_{i+} ve S_{i-} Değerleri

ALTERNATİFLER	S_{i+}	S_{i-}
KAMU	0,2869	0,0258
ÖZEL	0,2942	0,0444
YABANCI	0,3068	0,0406

5. Adım: Her bir alternatif için göreceli önem değerleri (Q_i), Eşitlik (7) kullanılarak hesaplanmış ve Q_i değerlerine Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Her Alternatif İçin Q_i Değerleri

ALTERNATİFLER	KAMU	ÖZEL	YABANCI
Q_i	0,3369	0,3233	0,3386

6. Adım: Eşitlik (9) kullanılarak her bir alternatif için P_i değeri hesaplanmıştır. olarak gösterilen performans indeksi 100 olan seçenek en iyi seçenek olarak yorumlanır. Tablo 9'a göre en iyi indeks değere sahip olan bankalar Kamu bankaları iken; ikinci sırada yabancı bankalar yer almaktadır. Performans indeksine göre son sırada ise Özel bankalar yer almaktadır.

Tablo 9. Her Alternatif İçin P_i Değerleri

ALTERNATİFLER	KAMU	ÖZEL	YABANCI
P_i	100%	95%	100%

2018 yılına özgü gösterilen hesaplama adımları dikkate alınarak yapılan, 39 döneme ilişkin analiz sonuçları, Tablo 10-11-12 ve 13'de gösterildiği şekilde 10 yıllık periyodlar halinde özetlenmiştir.

Tablo 10. 1980 – 1989 Yıllarına İlişkin Mülkiyetine Göre Bankaların Finansal Performansı

Mülkiyetine Göre Bankalar	1980		1981		1982		1983		1984		1985		1986		1987		1988		1989	
	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra
KAMU	92	2	100	1	73	2	67	3	76	3	69	3	81	3	79	2	75	2	68	3
ÖZEL	84	3	78	3	64	3	72	2	81	2	72	2	86	2	78	3	75	3	73	2
YABANCI	100	1	90	2	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1

Tablo 11. 1990 – 1999 Yıllarına İlişkin Mülkiyetine Göre Bankaların Finansal Performansı

Mülkiyetine Göre Bankalar	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra
KAMU	75	3	54	3	68	3	77	3	51	3	61	3	69	3	71	3	63	3	79	3
ÖZEL	82	2	69	2	74	2	82	2	68	2	89	2	99	2	92	2	90	2	97	2
YABANCI	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1

Tablo 12. 2000 – 2009 Yıllarına İlişkin Mülkiyetine Göre Bankaların Finansal Performansı

Mülkiyetine Göre Bankalar	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra
KAMU	100	1	4	2	76	2	77	2	86	2	88	2	93	2	99	2	98	2	97	2
ÖZEL	-2	2	100	1	74	3	69	3	76	3	71	3	82	3	92	3	93	3	90	3
YABANCI	-14	3	-90	3	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1

Tablo 13. 2010 – 2018 Yıllarına İlişkin Mülkiyetine Göre Bankaların Finansal Performansı

Mülkiyetine Göre Bankalar	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra	Pi (%)	Sıra
KAMU	100	1	99	2	98	2	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1
ÖZEL	94	3	95	3	94	3	96	2	98	2	91	2	95	2	93	3	95	3
YABANCI	99	2	100	1	100	1	86	3	93	3	89	3	94	3	97	2	100	2

4.SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar, mülkiyet yapılarına göre Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli olmak üzere 3 kategoride sınıflandırılmıştır. TBB’den alınan verilere göre bankaların, 1980-2018 yılları arasındaki 39 döneme ait finansal performansları, COPRAS yönetimi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; 1980-1990, 1990-2000 ve 2000-2010 yıllarına ait dönemlerde “Yabancı Sermayeli” bankalar performans olarak en iyi performansa sahip bankalar olurken; 2010-2018 yılları arasında ise, “Kamu Sermayeli” bankalar en iyi performansa sahip bankalar olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca, 2001 krizi sonrası bankacılık sektörüne yönelik uygulamaya konulan yeniden yapılandırma reform programlarının etkisiyle birlikte, özellikle kamu bankalarında yaşanan iyileşme ve bunun yanında 2008 küresel krizinin yabancı bankaların üzerinde olumsuz etkileri sebep olarak gösterilebilir. Çalışma kapsamındaki değerlendirilen 39 dönemin 29 döneminde “Yabancı Sermayeli” bankalar, 9 döneminde “Kamu Sermayeli” bankalar ve sadece 1 döneminde “Özel Sermayeli” bankaların finansal performans açısından en başarılı bankalar olduğu tespit edilmiştir. “Özel Sermayeli” bankalar sadece 2001 yılında en iyi performansa sahip bankalar durumunda iken; 1982-1999 yılları arasında aralıksız 18 dönemde “Yabancı Sermayeli” bankaların en iyi performansa sahip bankalar olduğu sonucuna varılmıştır. 2010 öncesi sadece 1981 ve 2000 yıllarında olmak üzere “Kamu Sermayeli” bankalarının en iyi performansa sahip olduğu görülürken; 2010 yılından sonra “Kamu Sermayeli” bankaların finansal performans artışı dikkat çekmektedir.

Çalışmanın bulguları dikkate alındığında, çalışmada kullanılan çok kriterli karar verme yönteminin banka performans analizlerinde kullanılabileceği, bankaların kendi performanslarını değerlendirmeleri açısından da bu yöntemden yararlanabilecekleri ve aynı zamanda sektördeki diğer bilgi kullanıcılarının da finansal performans ölçütü olarak kullanabilecekleri bir yöntem olduğu görülmektedir. Yöntemin diğer ÇKKV yöntemlerine göre avantajı ise; kullanımı daha kolay ve oldukça basit bir yöntemdir. Yöntem hem kalitatif hem de kantitatif değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Özel bir program gerektirmeden Excell gibi kolay içerikli programlar ile çözüm üretme esnekliğine sahiptir.

Çalışmada kullanılan yöntemin kullanılabilirliğinin yanında; çalışma sonuçları, banka mudileri, yatırımcılar, aracı kurumlar, akademisyenler ve diğer bilgi kullanıcıları tarafından dikkate alınabilecek bir perspektife ve öneme sahiptir.

Çalışma sonucunda bankaların mülkiyet yapılarının, finansal performans ve finansal oranlar üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bankalara ilişkin verilen yatırım, yönetim ve kredi kararlarında, mülkiyet yapılarının incelenmesi gerektiği aşikardır. Bundan sonraki yapılacak akademik çalışmalarda; bankaların mülkiyet yapılarının, mali tablolar üzerindeki etkilerinin başka finansal değişkenler ile araştırılması çalışmanın önerisi olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Akbulut, R. ve Albayrak, A.S. (2009). Mevduat Bankalarında Performansın Mülkiyet Yapısına Göre Finansal Göstergelerle İncelenmesi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 46(530), 27-40.

Aseinov, D. (2019). Kırgızistan’da Ticari Bankaların Maliyet Etkinliğini Etkileyen Faktörler, *Maliye ve Finans Yazıları*, 112, 31 – 56.

Ata, H.A. (2009). Banka Yabancılaşmasının Türkiye’deki Yerli ve Yabancı Bankalar Açısından Karşılaştırılması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 109-124.

Ay Yalçınkaya, E. ve Kök, R. (2016). Türk Bankacılık Sektöründe Maliyet Etkinliği, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 16(2), 273-286.

Aydoğan, K. ve Booth, G. (1996). Performance characteristics of private and state-owned banks: the Turkish case, *Journal of Managerial Finance*, 22, 18-39.

Bayrakdaroğlu, A. (2010). Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans: İMKB Örneği, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), 11-20.

Bağcı, H. ve Rençber, Ö. F. (2014). Kamu Bankaları ve Halka Açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Kârlılıklarının Analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (1): 38-47.

Berger, A. N., L. F. Klapper, M. S. Martinez Peria, and R. Zaidi. “Bank Ownership

- Type and Banking Relationships.” *Journal of Financial Intermediation*.
- Berger, A. N., L. F. Klapper, M. S. Martinez Peria, and R. Zaidi. “Bank Ownership Type and Banking Relationships.” *Journal of Financial Intermediation*.
- Bektaş, H. (2013). Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Analizi, *Sosyoekonomi Dergisi*, 9(19-1), 277-294.
- Berger, A. N. (2007). International comparisons of banking efficiency, *Financial Markets, Institutions and Instruments*, 16, 119–143.
- Berger, A. N., Klapper, L. F., Peria, M. S. and Zaidi, R. (2008). Bank Ownership Type and Banking Relationships, *Journal of Financial Intermediation*, 17(1), 37-62.
- Berger, A. N., Hasan, I. ve Zhou, M. (2009). Bank ownership and efficiency in China: what will happen to the world’s largest nation?, *Journal of Banking and Finance*, 33, 113–130.
- Çelik T. ve Kaplan M. (2010). Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ve Rekabet 2002-2007. *Sosyoekonomi Dergisi*, 13(13), 7-28.
- Çatalbaş, G. K. ve Atan M. (2005). Bankacılıkta Etkinlik ve Sermaye Yapısının Bankaların Etkinliğine Etkisi, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 20, 49–62.
- Dages, B.G., Goldberg, L. and Kinney, D. (2000). Foreign and Domestic Bank Participation in Emerging Markets: Lessons from Mexico and Argentina, *FRBNY Economic Policy Review*, 6(3), 17-36.
- Demir, Y. ve Gençtürk, M. (2006). İMKB’de İşlem Gören Yerli Ve Yabancı Bankaların Görelî Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi İle Ölçümü. *D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 21(2), 49-74.
- Demireli, E. (2010). Topsis çok kriterli karar verme sistemi: Türkiye’deki kamu bankaları üzerine bir uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 101-112.
- Drakos, K. (2003). Assessing the success of reform in transition banking 10 years later: an interest margins analysis, *Journal of Policy Modeling*, 25(3), 309–317.
- Dura, Y.C. (2006). Mülkiyet Verimlilik İlişkisi: Mülkiyet Hakları Teorisi, *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13, 225-236.

Dursun, G. D. ve Bozkır, B. (2018). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ticari Bankaların Aktif Kalitesinin Topsis Yöntemi İle Ölçümü, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 243-258.

Ertuğrul, İ. ve Karakaşoğlu, N. (2008). Banka Şube Performanslarının VIKOR Yöntemi ile Değerlendirilmesi, *Endüstri Mühendisliği Dergisi*, 20(1),19-28.

Etokova, O. (2006). Case Study Foreign Capital Entry to Banking System of Economies in Transition: Prospects for Ukraine, *International Research Journal of Finance and Economics*, 6, 66-72.

Fang, Y., Hasan, I. ve Marton, K. (2011). Bank efficiency in south-eastern Europe, *Economics of Transition*, 19(3), 495 – 520.

Günel, B. ve Çelik, T. (2004). Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı ve Performans İlişkilerinin Etkinlik İçin Doğrudan Bir Ölçüt Kullanılarak Test Edilmesi, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(3), 31-57.

Hermes, N. and Lensink R. (2004). Foreign Bank Presence, Domestic Bank Performance and Financial Development, *Journal of Emerging Market Finance*, 3, 207-229.

Işık, Y. ve Saygılı, S. (2006). *Kurumsal Şirket Yönetimi-Performans ilişkisi ve Gelişme Perspektifi*, Ankara : SPK Yayınları.

Kaklauskas, A., Zavadskas, E.K. and Trinkunas, V. (2007). A Multiple Criteria Decision Support On-Line System for Construction, *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, (20), 163-175.

Kasman, A. ve Yıldırım, C. (2006). Cost and profit efficiencies in transition banking: the case of new EU members, *Applied Economics*, 38, 1079-1090.

Kılıç, M. ve Akın, A., (2008). Banka Satın Almalarının Hedef Bankaların Performansına Olan Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Üzerinde Ampirik Bir Çalışma. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(3), 229-255.

Kök, D., Ay, O. E. (2013). A Research on The Reflection of 2008 Global Financial Crisis on The Efficiency Level of Turkish Banking Sector in The Period of 2007-2009, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 5 (10), 155-170.

Kuban Torun, N. ve Özdemir A. (2015). Türk Bankacılık Sektörünün 2008 Küresel Finansal Krizi Sürecinde Veri Zarflama Analizi İle Etkinlik Analizi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 129-142

Lin, P.W. (2005). An Empirical Analysis of Bank Mergers and Cost Efficiency in Taiwan. *Small Business Economics*, 25, 197–206.

Lin, X. and Zhang, Y. (2009). Bank ownership reform and bank performance in China, *Journal of Banking and Finance*, 33, 20–9.

Mercan, M. ve Yolalan, R. (2000). Türk Bankacılık Sisteminde Ölçek Ve Mülkiyet Yapıları ile Finansal Performans İlişkisi. *İMKB Dergisi*, 4(15), 1-26.

Mercan, M., A. Reisman, R. Yolalan ve A.B. Emel (2003). The Effect of Scale and Mode of Ownership on the Financial Performance of the Turkish Banking Sector: Results of a DEA-based Analysis, *Socio-Economic Planning Sciences*, 37, 185–202.

Micco, A., Panizza, U. and Yanez. M. (2007). Bank Ownership and Performance Does Politics Matter? *Journal of Banking and Finance*, 31, 219–241.

Naaborg, I. and Lensink, R. (2008). Banking in transition economies: does foreign ownership enhance profitability?, *The European Journal of Finance*, 14(7), 545-562.

Önal, Y. B. ve Sevimeser, N. C. (2006). Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri: Yerli Ve Yabancı Bankaların Etkinlik Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 295-312.

Önem, H.B. ve Demir, Y. (2015). Mülkiyet Yapısının Firma Performansına Etkisi: Bıst İmalat Sektörü Üzerine Bir Uygulama, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 31-43.

Özbek, A. (2017). İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı'nın Finansal Performans Analizi. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 1-31.

Özkan, G. (2017). Türkiye'de Halka Açık Özel Sermayeli ve Kamu Sermayeli Ticaret Bankalarının Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Analizi. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 1(1), 47-59.

Palombo, L. (1997). Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları, *Bankacılar*, (20), 21-28.

Sezgin, C. (2002). Dünyada ve Türkiye’de Banka Birleşmeleri, *Yeşil Kalem*, 24-27.

Şamiloğlu, F. ve Ünlü, U. (2010). Sahiplik Yapısı ve Firma Performansı Arasındaki İlişki: İMKB 100 Endeksi Firmaları Üzerine Bir Uygulama, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 46, 66-73.

Şen, S.A., (2006). Bankacılık Sektörü ve Devlet Müdahaleleri: Politik Devresel Dalgalanmalar Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörü Etkinlik Analizi, *Sosyo Ekonomi*, 2(4), 11-30.

TBB, (2008). **50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi (1958-2007), İstanbul** : [yayl.y.]

TBB, (2019). 60.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi (1958-2018), **İstanbul**: [yayl.y.]

Topak, M. S. ve Çanakçıoğlu M. (2019). Banka Performansının Entropi ve Copras Yöntemi İle Değerlendirilmesi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma, *Mali Çözüm Dergisi*, 29(154), 107-132.

Uçkun, N. ve Girgin, N. (2011). Türkiye’deki Kamu Ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi İle İncelenmesi, *Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 21, 46-66.

Unite, A.A.and Sullivan, M. (2001). The Impact of Liberalization of Foreign Bank Entry on the Philippine Domestic Banking Market, *PASCN Discussion Paper*, 8, December, 1-34.

Ünlü U., Bayrakdaroğlu A. ve Şamiloğlu F. (2011). Yönetici Sahipliği ve Firma Değeri: İMKB İçin Ampirik Bir Uygulama, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 66(2), 201-214.

Yamaltdinova, A. (2017). Kırgızistan Bankalarının Finansal Performanslarının Topsıs Yöntemiyle Değerlendirilmesi, *International Review of Economics and Management*, 5(2), 68-87.

Yayla, M., Kaya, Y.T. ve Ekmen, İ. (2005). Bankacılık sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye : BDDK ARD Çalışma Raporları, No: Eylül 2005/6, Ankara.

Yıldırım, M. ve Demireli, E (2009). Kurumsal Yönetim, Mülkiyet ve Control Yapıları ve Şirketlerin Finansal Performanslarına Etkileri (İMKB İmalat Sanayi Örneği), *Finans Politik, & Ekonomik Yorumlar*, 532, 81-96.

Yıldırım, K., Eşkinat, R., Kabasakal, A., Erdoğan, M. ve Kostakoğlu, S. F. (2016). *Endüstriyel Ekonomi*, Eskişehir : Nisan Yayınevi

Zavadskas, E.K., Kaklauskas A., Turskis A. and Tamosaitiene J. (2008). Contractor Selection Multi-Attribute Model Applying COPRAS Method With Grey Interval Numbers, *20th EURO Mini Conference Continuous Optimization and Knowledge Based Technologies*, 241-247.